

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ MÜKELLEF SAYILARINA KOTA GETİRİLMESİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA: ANKARA İLİ ÖRNEĞİ*

Prof. Dr. Suphi ASLANOĞLU^a
Nurten ÇAKMAK^b
Emre BARAN^c

Ampirik Araştırma
(Empirical Research)

*Muhasebe ve Vergi
Uygulamaları Dergisi*
Kasım 2021; 14 (3): 1133-1161

ÖZ

Bu çalışma, muhasebe meslek mensuplarının mükellef sayılarına kota getirilmesine ilişkin olarak meslek mensuplarının görüş ve düşüncelerini ortaya koymayı ve bu çerçevede kota konusu ile ilgili tespit ve değerlendirmelerde bulunmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda Ankara SMMM Odasına kayıtlı ve mesleki faaliyetlerini bağımsız olarak yürüten 394 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir 'den (SMMM) anket yoluyla elde edilen veriler frekans dağılımı ve aritmetik ortalama ile değerlendirilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine göre mesleğe, meslektaşına, meslek örgütüne ve kota uygulamasına bakışlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığının saptanması amacıyla Kruskal-Wallis H Testi ve Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda, araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının yüzde 85,3'lük oranına göre mükellef sayılarına kota getirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının meslektaşına karşı güven ve meslek örgütüne karşı aidiyet duygularını kaybettikleri ve mesleğin özellikle sosyal açıdan beklentileri karşılamadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kota Uygulaması, Muhasebe Meslek Mensupları, SMMM.

JEL Kodları: M40, M41, M49.

APA Stili Kaynak Gösterimi:

Aslanoğlu, S., Çakmak, N., Baran, E. (2021). Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükellef Sayılarına Kota Getirilmesine İlişkin Bir Araştırma: Ankara İli Örneği. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 14 (3), 1133-1161.

* Makalenin gönderim tarihi: 29.03.2021; Kabul tarihi: 21.06.2021, iThenticate benzerlik oranı %8
^a Kırıkkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, s_aslanoglu@hotmail.com
ORCID: [0000-0003-4394-5541](https://orcid.org/0000-0003-4394-5541).
^b Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, nurtenckmk@gmail.com
ORCID: [0000-0001-5900-6632](https://orcid.org/0000-0001-5900-6632).
^c Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, emrebran@gmail.com
ORCID: [0000-0003-3078-9519](https://orcid.org/0000-0003-3078-9519).

RESEARCH ON THE IMPOSITION OF A QUOTA ON THE TAXPAYER NUMBERS OF ACCOUNTING PROFESSIONALS: ANKARA PROVINCE AS AN EXAMPLE

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal the opinions and ideas of professionals regarding the imposition of a quota on the number of taxpayers served by accounting professionals and, within this framework, to share our observations and suggestions thereon. In this context, the data, obtained by survey from 394 Public Accountants and Financial Advisors who are registered with Ankara SMMM (Chamber of Public Accountants and Certified Public Accountants) and are self-employed, were evaluated via frequency distribution and arithmetic mean. The Kruskal–Wallis H test and Mann–Whitney U test were used in order to determine if, by their demographic features, there is a statistically significant difference regarding the standpoint of participants towards the profession, colleagues, professional association, and quota application. Based on the findings of our study, a quota should be imposed on the number of taxpayers according to 85.3 percent of the accounting professionals that took part in our study. We further found that accounting professionals have lost confidence in their colleagues and their sense of belonging towards their professional association and that the profession fails to satisfy their expectations, especially in social terms.

Keywords: Quota Practice, Accounting Professionals, SMMM.

JEL Codes: M40, M41, M49.

EXTENDED SUMMARY

Introduction

Unfair competition in the accounting profession is a problem that has not yet been solved despite efforts spanning many years and that deepens day by day. The professional association, the Revenue Administration, and accounting professionals have made several suggestions for a solution by addressing the issue from their own perspectives. One of these suggestions concerns a quota, which has been constantly debated among accounting professionals. The aim of the present study is to reveal the opinions and ideas of professionals regarding the imposition of a quota on the number of taxpayers served by accounting professionals and, within this framework, to share our observations and suggestions thereon. In line with this aim, the data, obtained by survey from 394 Public Accountants and Financial Advisors who are registered with Ankara SMMM (Chamber of Public Accountants and Certified Public Accountants) and are self-employed, were evaluated via frequency distribution and arithmetic mean. The Kruskal–Wallis H test and Mann–Whitney U test were used in order to determine if, by their demographic features, there is a statistically significant difference regarding the standpoint of participants towards the profession, colleagues, professional association, and quota application. The lack of any direct scientific research on this issue represents a significant omission for both the

professional sphere and the scientific community of accounting. The correction of this deficiency makes this study original and important.

Method of the Research

A survey was used to collect the data. The expressions used in the survey form in question were compiled from the social media platforms (email groups, Facebook groups and pages, etc.) used by accounting professionals and from the current accounting literature to create a 5-point Likert scale. The survey form consists of three sections. Section one contains questions on personal characteristics such as gender, age, marital status, educational background, service period since the acquisition of the SMM license, and average monthly income; section two covers questions regarding the office such as the region of practice, number of office employees, working hours, and number of contracted taxpayers; and section three covers 21 expressions in four subscales in total that are made up of four expressions to quantify their approach to the profession, three expressions to quantify their outlook on the professional association, three expressions to quantify their outlook on their colleagues, and 11 to quantify their standpoint regarding the quota. Further, the respondents were asked “Should the quota be implemented in your opinion?” at the end of the survey to determine their standpoint on this issue and an answer of yes/no was received.

The surveys of respondents that provided incomplete information or that checked more than one expression were disregarded; therefore, there were no missing data. In this context, the data obtained from 394 questionnaires were analyzed by means of IBM SPSS 22. In scientific studies where the universe is very large, reaching the entire universe involves too much time, a large number of teams, and a higher cost, so the highest sample number that may represent the universe is calculated. In this context, we calculated the required sample size as 356 persons as a minimum according to the formula given in the paper by Gürbüz and Şahin, 2015: 127. Since the total number of surveys is higher than the calculated sample number ($394 > 356$), it is possible to generalize the study results over the entire group of accountants that practice in Ankara as self-employed professionals.

The surveys of respondents that provided incomplete information or that checked more than one expression were disregarded; therefore, there were no missing data. In this context, the data obtained from 394 questionnaires were analyzed by means of IBM SPSS 22.

A reliability test was conducted in the study for each subscale group and then for all of the expressions. The Cronbach alpha reliability coefficient, which is widely used in the literature, was utilized as a reliability criterion. We can see that the reliability (Cronbach alpha coefficient) value of the “Outlook on the profession” subscale is 0.723, the reliability value of the “outlook on the professional association” subscale is 0.607, the reliability

value of the “outlook on the colleagues” subscale is 0.751, the reliability value of the “standpoint for the quota” subscale is 0.938, and the reliability value of the total expressions is 0.863. According to the literature for reliability values, if $0.00 \leq \alpha \leq 0.40$, a scale is deemed to be unreliable; if $0.40 \leq \alpha \leq 0.60$, a scale is deemed to have lower reliability; if $0.60 \leq \alpha \leq 0.80$, a scale is deemed to be quite reliable; and if $0.80 \leq \alpha \leq 1.00$, a scale is deemed to be highly reliable (Özdamar, 2004: 633). In this context, we can see that the expressions relating to the “standpoint for the quota” scale are quite reliable, while the expressions in the other subscales and total expressions are highly reliable.

We conducted the Kolmogorov–Smirnov and Shapiro–Wilk tests, which are widely used in the literature, to determine if the survey data complied with the normal distribution. It was determined according to the test results obtained that the p value, which was calculated for each subscale that contained the survey expressions, was lower ($p: 0.000 < 0.05$) than the significance level of 0.05 in the results of both tests; thus, the data were not distributed normally (Kısakürek & Alpan, 2010: 218). Due to the deviation of the survey data from the normal distribution, we used the nonparametric Kruskal–Wallis H test to determine the statistical difference between variables. In this context, we made use of the nonparametric Mann–Whitney U test to determine among what groups this difference existed when the opinions given in the hypotheses were significantly different. Moreover, a frequency distribution was created in the presentation of respondents’ demographic characteristics.

Findings of the Research

A total of 394 professionals contributed to the research and the respondents were 83.8 percent male and 16.2 percent female. Of the respondents to the survey 81.2 percent had a bachelor’s degree. According to the age range disclosed in the survey, accounting professionals in the age group of 35 to 44 years predominantly participated. Moreover, the option of 0 to 5-year range service period following the acquisition of a SMMM license was the mostly checked option. This shows that accounting professionals that launched their career not long ago in comparison with the other respondents participated in the survey. While 60.4 percent of the participants expressed a daily working time from 7 to 9 hours per day, 34 of them expressed a working time of 10 hours or more. This is a reflection of the workload in the accounting profession.

Furthermore, 77.5 percent of the participants that had an income range of TRY 0 to 2,258.40 had a seniority of 0 to 5 years and the total number of taxpayers served by 65 percent of them was between 0 and 20. While 21.4 percent of the participants with an income of TRY 15,001 or above had a seniority of 16 to 20 years, 21.4 percent of them had a seniority of 26 to 30

years. In addition, 23.9 percent of the professionals serving a total number of 81 or above taxpayers had a seniority of 0 to 5 years, while the seniority of 5.6 percent of them was 26 to 30 years. This suggests that the number of taxpayers served is not directly proportionate to seniority in the profession. Moreover, the total number of taxpayers served by 46.4 percent of the respondents was 81 and above.

The research reveals the fact that the accounting professionals who participated are not optimistic about the future. However, the most noteworthy finding is that the profession does not satisfy their expectations in social terms. In addition, the professional association also fails to meet their expectations and the accounting professionals have lost their sense of belonging towards the association. Another important finding is that the diversion from the code of ethics gives rise to an issue of confidence among professionals.

Moreover, 85.3 percent of the accounting professionals who responded are of the opinion that the imposition of a quota will ameliorate the quality of the accounting service and the profession and will provide a solution for many calcified problems in the profession.

The Kruskal–Wallis H test and Mann–Whitney U test were used to analyze if there was a statistically significant difference in the standpoint of respondents towards the profession, colleagues, and quota according to their own defining characteristics. In this context, 56 different hypotheses were created and 12 with a p value lower than 0.05 were accepted, while 44 hypotheses with a p value above 0.05 were rejected.

Conclusion

The unfair competition in the accounting profession has not yet been dealt with despite being a problem discussed for many years by both the professional associations and the Revenue Administration. As a result of the research conducted, the idea of imposing a quota on the number of taxpayers as a suggestion for the solution to unfair competition has been an attractive and widely discussed matter in the professional platforms and meetings. The lack of any direct scientific research on this issue represents a significant omission for both the professional sphere and the scientific community of accounting despite the debate over many years on this issue. This study aims at revealing the opinions and ideas of the professionals regarding the imposition of a quota on the number of taxpayers served by accounting professionals and, within this framework, sharing our observations and suggestions thereon as a part of our efforts to fill this gap. In line with this aim, the data obtained by survey from 394 accounting professionals who are registered with Ankara SMMM (Chamber of Public Accountants and Certified Public Accountants) and are self-employed were evaluated via frequency distribution and arithmetic mean. The Kruskal–

Wallis H test and Mann–Whitney U test were used in order to determine if, by their demographic features, there is a statistically significant difference regarding the standpoint of participants towards the profession, colleagues, the professional association, and quota application.

The standpoint of accounting professionals regarding the quota varies by their age, seniority, income level, number of taxpayers they serve on the basis of the balance sheet and simple entry method, and the region of practice in statistically significant terms. Accordingly, we have determined a difference in the standpoint scale for the quota among the professionals that are in a higher age group and a relatively lower age group, that have seniority of 21 to 25 years and of 0 to 5 and 6 to 10 years, that have an income range between TRY 2,559 and 6,849 and an income level of TRY 15,001 or above and between TRY 6,850 and 10,000, that practice their profession in Altındağ District and Çankaya District and other locations in Ankara Province, and that keep more than 81 books on the basis of the balance sheet and simple entry method and between 0 and 20 books on the basis of the balance sheet and simple entry method.

We have concluded that accounting professionals are not optimistic in their approach towards the profession, the professional association, and their colleagues. We have further established that the profession fails to satisfy their expectations especially in social terms and that the accounting professionals have lost confidence in their colleagues and their sense of belonging towards their professional association.

Some 85.3 percent of the respondents are of the opinion that imposing a quota will solve the majority of the profession's problems and this practice will provide positive externality. In addition, when an accounting professional experiences a problem with any taxpayer, she/he will, thanks to the quota, select another unproblematic taxpayer at an optimum price to use her/his quota effectively. Thus, both the efficiency of the price tariff will be enhanced and also professionals will gain independence regarding their taxpayers. Upon gaining independence, the professionals will not agree to the unlawful requests of their taxpayers and this will, in turn, reduce tax loss and evasion. In conclusion, such a higher extent of support by this occupational group, which will be directly affected by having a quota that will improve the profession's prestige and the quality of the service offered, in favor of the practice in question must be considered by the professional authorities. Handling of the implementation and surveillance process of this matter, which is crucial for professionals, by the professional association instead of the public fiscal administration will ensure process efficiency.

Furthermore, this research was performed in Ankara Province; therefore, it does not represent the opinions of SMMMs that practice nationwide in Turkey. Thus, TÜRMOB (Union of Chambers of Certified Public

Accountants of Turkey) should, as the parent association and safeguard mechanism for the profession, conduct research that covers all of the provinces and publish the outcomes thereof. Furthermore, it is important for accounting researchers to conduct similar studies without differentiating between dependent and independent or trainee professionals that are registered with the SMMM chamber in different provinces for determining the opinions by provinces and for revealing if the approach towards the quota varies by the provinces and method of practicing the professions from the point of implementation and as a part of the efforts made for contributing to the process.

1. GİRİŞ¹

İnsanlığın varoluşundan itibaren bölgesel olarak sürdürülen ticari faaliyetler günümüzde küreselleşmenin etkisiyle ülke sınırlarını aşarak uluslararası bir boyut kazanmıştır. Küreselleşme sürecinde yaşanan ekonomik, toplumsal, siyasal ve teknolojik alandaki gelişmeler hedef kitleye sunulacak bilgi ve belgelerin her geçen gün daha teknik bir yapıya bürünmesini sağlamıştır. Bu süreç, paydaşların karar almalarını sağlayacak bilgilerin toplanması ve bu bilgilerin ilgili kişi ve kurumlara aktarılmasında muhasebe meslek mensuplarını iktisadi hayatın önemli bir aktörü haline getirmiştir (TÜRMOB, 2019: 2).

Muhasebe meslek mensupları 3568 sayılı meslek yasasının kendilerine yüklediği görev ve sorumlulukları yerine getirirken çözüm bekleyen birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Son altı yıl içinde meslek mensubu sayısında yaşanan büyümenin toplam vergi mükellefi sayısındaki büyümeden yüksek olması (Tablo 2), gün geçtikçe sayıları artan muhasebe meslek mensupları arasında müşteri (mükellef) bulamama ve müşteri kaybetme korkusu yaratmaktadır. Bu durum mesleğin kalıplaşmış sorunlarından biri olan haksız rekabet sorununu da tetiklemektedir.

Muhasebe mesleğinde haksız rekabet, yıllardır üzerinde çalışılmasına rağmen çözüme kavuşturulamamış ve gün geçtikçe derinleşen bir sorun haline dönüşmüştür. Meslek örgütü, Gelir İdaresi Başkanlığı ve meslek mensupları soruna kendi açılarından yaklaşarak sorunun çözümü için çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Bu önerilerden biri de muhasebe meslek camiasında sıkça tartışılan kota uygulamasıdır.

Bu çalışma, muhasebe meslek mensuplarının mükellef sayılarına kota getirilmesine ilişkin meslek mensuplarının görüş ve düşüncelerini, oluşturulan anketten elde edilen veriler aracılığıyla analiz etmeyi ve kişilerin demografik özelliklerine göre önceden belirlenen alt ölçeklere bakış açılarında istatistiksel anlamda farklılık olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışma; giriş, kota uygulamasına yönelik mevcut durumun değerlendirilmesi, literatür taraması, metodoloji-analiz ve sonuç-öneriler olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

2. KOTA UYGULAMASINA İLİŞKİN MEVCUT DURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Günümüzde muhasebe meslek mensuplarının iş kapasitelerinin belirlenmesine yönelik herhangi bir standart bulunmamakta olup bağımsız olarak faaliyette bulunan her meslek mensubu istediği kadar müşteriye hizmet verebilmektedir. Bu durumun mesleğin kalıplaşmış sorunlarını

¹ Bu çalışmanın veri toplama aşaması ülkemizde ilk olarak 11 Mart 2020 tarihinde görülen COVID19 yeni tip koronavirüs vakasından önce Eylül-Aralık 2019 ayları arasında gerçekleştirilmiştir.

tetiklediği ve bu nedenle müşteri (mükellef) sayılarına bir sınırlama (kota) getirilmesi gerektiği düşüncesi meslek camiasında yıllardır tartışılan ve çözüm bekleyen bir konu olmuştur. Bu kapsamda araştırmanın bu bölümünde kota uygulaması hakkında mevcut durum ve genel bilgilere yer verilmek suretiyle uygulamanın taraflar açısından incelenmesi ve değerlendirilmesi yapılacaktır.

2.1. Kota Uygulamasının Taraflar Açısından İncelenmesi

Mükellef sayılarına ilişkin getirilecek muhtemel bir sınırlandırmadan doğrudan etkilenecek taraflar; muhasebe meslek mensupları, Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) ve meslek örgütleridir. Konunun tüm taraflar açısından incelenmesi bu nedenle önem arz etmekte olup, kota uygulaması her paydaşın kendi bakış açısıyla değerlendirilecektir.

2.1.1. Muhasebe Meslek Mensubu Açısından Kota Uygulaması

Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) tarafından yayımlanan 2020 yılı çalışma raporuna göre ülkemizde 77 Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) Odası ve 8 Yeminli Mali Müşavir (YMM) Odası bulunmaktadır. TÜRMOB çatısı altında toplanan bu odalarda kayıtlı toplamda 117.928 ruhsatlı muhasebe meslek mensubu bulunmaktadır (TÜRMOB, 2020:6). Muhasebe meslek mensuplarının unvanları, çalışma şekilleri ve bir önceki yıla göre mevcut sayıda meydana gelen yüzdelerik değişimi aşağıda Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: 2015-2020 Yılları İtibariyle Muhasebe Meslek Mensubu Sayıları ve Yüzdelerik Değişimleri

YIL	SERBEST	%	BAĞIMLI	%	YMM	%	TOPLAM	%
		Değişim		Değişim		Değişim		Değişim
2015	51.265	0,035	44.619	0,064	4.685	0,023	100.569	0,047
2016	53.088	0,035	46.507	0,042	4.723	0,008	104.318	0,037
2017	55.074	0,037	48.711	0,047	4.745	0,005	108.530	0,040
2018	57.076	0,036	50.109	0,029	4.796	0,011	111.981	0,031
2019	49.688	-0,129	60.637	0,210	4.783	-0,003	115.108	0,028
2020	51.366	0,034	61.761	0,018	4.801	0,003	117.928	0,024

Kaynak: 2015-2020 TÜRMOB faaliyet raporlarından elde edilen verilerle oluşturulmuştur.

Tablo 1’e göre, 2015-2018 yılları arasında toplam meslek mensubu sayısı yıllık ortalama yüzde 3,9 artış gösterirken serbest çalışan meslek mensubu sayısındaki artış yıllık ortalama yüzde 3,6 olarak hesaplanmıştır. Bununla birlikte mesleki faaliyetlerini bağımlı olarak yürüten meslek mensuplarının sayısı 2015-2018 döneminde yıllık ortalama yüzde 4,5 oranında artış

göstermektedir. Bağımlı çalışan meslek mensupları sayısı 2015-2018 döneminde toplam meslek mensubu sayısındaki yıllık ortalama yüzdeler artışından daha yüksek bir oranla arttığı görülmektedir. 2019 yılında bağımlı olarak çalışan meslek mensubu sayısının önceki dört yılın yıllık ortalama artış hızının yaklaşık beş katı artış gösterdiği tespit edilmiştir. Buna karşın serbest çalışan meslek mensubu sayısının artış hızı ise önceki dört yılın ortalama artış hızına kıyasla yaklaşık dört kat azaldığı görülmektedir. 2019 yılı itibarıyla toplam meslek mensubu sayısının artış hızının durduğu ve azalma gösterdiği dikkate alındığında, serbest çalışan meslek mensuplarının çeşitli sebeplerle ofislerini kapatıp mesleki faaliyetlerine bağımlı olarak devam ettiklerini söyleyebilmek mümkündür. 2020 yılında ise serbest çalışan meslek mensupları sayısındaki artış hızı bir önceki dönemdeki değişimin aksine 2015-2018 yılları arasındaki değişim düzeyine uyum göstermektedir. Bununla birlikte 2020 yılında bağımlı çalışan meslek mensubu sayısının artış hızı, bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 90 oranında azaldığı tespit edilmiştir.

Tablo 2’de Türkiye genelinde vergi mükellefi sayıları ve meslek mensubu sayıları yıllar itibarıyla karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Tablo 2: Türkiye Genelinde Vergi Mükellefi Sayıları ile Meslek Mensubu Sayılarının Karşılaştırılması

Yıllar	MÜKELLEF SAYILARI				Toplam Mükellef Sayısı Değişimi % (GV+KV)	Bağımsız Çalışan Toplam Meslek Mensubu		Ortalama Mükellef (Müşteri) Sayısı (a+b)/c
	Kurumlar Vergisi Mükellefi (a)	% Değişim	Gelir Vergisi mükellefi (b)	% Değişim		SMMM ve SM (c)	% Değişim	
2015	699.904	0,039	1.827.180	0,016	0,054	51.265	0,035	49,29
2016	721.524	0,031	1.819.492	-0,004	0,027	53.088	0,036	47,86
2017	759.242	0,052	1.881.245	0,034	0,086	55.074	0,037	47,94
2018	806.622	0,062	1.920.586	0,021	0,083	57.076	0,036	47,78
2019	848.904	0,052	1.964.548	0,023	0,075	49.688	-0,129	56,62
2020	918.229	0,082	2.086.100	0,061	0,143	51.366	0,034	58,49

Kaynak: TÜRMOB Faaliyet Raporları, GİB istatistikler.

Tablo 2’ye göre, 2015-2018 yılları arasında ortalama kişi başına düşen mükellef sayısı 48 adet ile daha istikrarlı bir seyir izlerken 2019 yılı itibarıyla bu sayı yaklaşık 57’ye yükselmiştir. Bu durum vergi mükellefi sayısındaki artış veya muhasebe meslek mensubu sayısındaki azalıştan değil bağımsız çalışan meslek mensuplarının bir firmaya veya başka bir meslek mensubuna bağımlı olarak çalışmaya başlamasından kaynaklanmaktadır. 2020 yılında toplam mükellef sayısındaki artış hızı, bir önceki yıla göre

yaklaşık iki katı artış göstermiştir. Toplam mükellef sayısındaki artış hızı, bağımsız çalışan toplam meslek mensubu sayısındaki artış hızında daha fazla olması ortalama mükellef (müşteri) sayılarına 0,033 oranında yani yaklaşık iki müşteri artışı olarak yansımıştır.

Bağımsız olarak çalışan meslek mensuplarının bağımlı olarak çalışmaya başlamasının birçok sebebi bulunmaktadır. Tahsilat sorunu nedeniyle gelirdeki düzensizlik, haksız rekabet olgusu nedeniyle müşteri kaybetme korkusu, gider kalemlerindeki artışa karşın gelirin yetersizliği ve iş yükünün yaratmış olduğu tükenmişlik gibi birçok örnek verilebilir. Tüm bu faktörlere ek olarak yeteri oranda müşteri (mükellef) bulamama sorununun belirginleşmesi kota uygulamasını sıkça tartışılan bir konu haline getirmiştir.

Tablo 1 ve Tablo 2'de yer alan veriler dikkate alındığında 2015 yılı Aralık ayı itibariyle SMMM sayısı 100.569 iken 2019 yılsonu itibariyle bu sayı yaklaşık yüzde 14,5 artarak 115.108 olmuştur. Bununla birlikte son beş yılda toplam vergi mükellefi sayısının yüzde 11,3 artış gösterdiği ve meslek mensubu sayısının vergi mükellefi sayısından daha hızlı arttığı tespit edilmiştir. Yukarıdaki analiz için tarih aralığı 1994-2018 olarak genişletildiğinde oranlar arasındaki bu farklılıkların daha belirgin hale geldiği görülmektedir. 1994 yılında toplam meslek mensubu sayısı 41.769 iken, toplam vergi mükellef sayısı ise 2.139.475'tir. 1994-2018 yılları arasındaki dönemde toplam meslek mensubu sayısındaki artışın %168 olduğu, vergi mükellefi sayısındaki artışın ise %27'de kaldığı görülmektedir (Arslan, 2020: 86).

2.1.2. Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) Açısından Kota Uygulaması

Muhasebe mesleğinde haksız rekabetin varlığı, taraflardan biri olan Gelir İdaresi Başkanlığı'nın da dikkatini çekmiş olup sorunun çözümü için başkanlık bünyesinde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda meslek örgütü ve meslek gruplarının düzenlemiş olduğu kongrelere temsilci göndermesi ve 21.09.2012 tarihli 97228 sayılı yazısı ile TÜRMOB yönetiminden meslek mensuplarının zamana göre iş kapasitelerine yönelik bilgi talep etmesi, haksız rekabet sorununun çözümüne katkıda bulunmak istendiğinin bir göstergesidir (Arslan, 2020: 102).

2015 yılı itibariyle 3568 sayılı meslek kanunu uygulama genel tebliği taslağında yer alan "Düzenledikleri Hizmet ve Tasdik Sözleşmelerinin Değerlendirilmesi Neticesinde Kapasitelerinin Üzerinde İş Kabul Ettikleri Yönünde Kanaat Oluşan Meslek Mensuplarından İzahat İstenmesi ve Bu Hususta Gerekli İdari Tedbirlerin Alınması" bölümü (dördüncü bölüm) konuya ilişkin GİB tarafından yapılan başka bir çalışmadır. Bu çalışmada, muhasebe mesleğinin serbest meslek faaliyeti olduğu ve bu faaliyetlerin yalnızca mesleği icra eden kişi tarafından yerine getirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca meslek mensuplarının iş kapasitelerinin sınırlı

olduğu ve bu kapasitenin aşılmaması gerektiği görüşüne de yer verilmiştir (ASMMMO, 2015: 14).

Ankara SMMM Odası, Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) tarafından yayınlanan taslakta yer alan bölüme ilişkin özellikle kota uygulamasının gerekli olduğunu ve desteklediklerini vurgulamıştır. Ancak ilgili düzenlemenin anlaşılabilir olması için kavramların daha somut hale getirilmesi gerektiği ve bu haliyle taslaktan çıkarılması gerektiği görüşünü bildirmiştir (ASMMMO, 2015: 14).

3568 sayılı meslek yasasının düzenlenmesine ilişkin GİB tarafından oluşturulan taslakta yer alan kapasite sınırlamasına ait hükümlere yönelik ilişkili tarafların görüşleri alınmış ve bu doğrultuda hazırlanan "Meslek Mensuplarının Azami İş Kapasitesinin Belirlenmesi" konulu yazı 08.05.2015 tarihinde çalışma taslağı ve uygulama örneklerine yer verilerek TÜRMOB'a iletilmiş ve çalışma hakkında görüş istenmiştir. GİB tarafından yapılan bu çalışmada nihai amaç aşağıdaki gibi ifade edilmiştir;

“Başkanlığımıza intikal eden vergi inceleme raporları doğrultusunda bazı meslek mensuplarının kendi kapasitelerinin üzerinde iş kabul ettiklerini ve bu nedenle üstelendikleri işlerin doğruluğu yönünde gereken mesleki özenin gösterilmediği ve bu suretle hazine kaybına sebebiyet verdikleri anlaşılmaktadır. Bu durumun diğer meslek mensupları açısından haksız rekabet oluşturduğu da tabiidir”.

GİB tarafından yukarıdaki amaç doğrultusunda hazırlanan çalışmada iş kapasitesini belirlemeye yönelik modele yer verilmiş ve bu modelin genel çerçevesi aşağıda Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: İş Kapasitesinin Belirlenmesine Yönelik Model

Kod Numarası	Çalışan Sayısı	Net Aktif Büyüklüğü (TL)	Yıllık Hasılat (TL)	Puan Katsayısı
1	≤2	≤100.000	≤200.000	1
2	≤4	≤200.000	≤400.000	1,25*
3	≤6	≤300.000	≤600.000	1,50
4	≤8	≤400.000	≤800.000	1,75
5	≤10	≤500.000	≤1.000.000	2
6	≤15	≤1.000.000	≤2.000.000	2,25
7	≤20	≤1.500.000	≤3.000.000	2,50
8	≤25	≤2.000.000	≤4.000.000	2,75
9	≤30	≤2.500.000	≤5.000.000	3
10	≤40	≤5.000.000	≤10.000.000	3,25
11	≤50	≤7.500.000	≤15.000.000	3,50
12	≤60	≤10.000.000	≤20.000.000	3,75
13	≤70	≤12.500.000	≤25.000.000	4
14	≤90	≤25.000.000	≤50.000.000	4,25
15	≤110	≤37.500.000	≤75.000.000	4,50
16	≤130	≤50.000.000	≤100.000.000	4,75
17	≤160	≤100.000.000	≤200.000.000	5
18	≤190	≤150.000.000	≤300.000.000	5,25
19	≤220	≤200.000.000	≤400.000.000	5,50
20	≤250	≤250.000.000	≤500.000.000	5,75
21	>250	>250.000.000	≤500.000.000	6

*Model, 1'den 21'e kadar numaralandırılmış ve her bir numara için puan katsayısı 1'den 6'ya kadar belirlenmiştir. Bu katsayılar tabloda yer alan üç kritere göre belirlenmiş olup 0,25'lik katlar halinde artış göstermektedir.

Kaynak: Arslan, 2020: 105.

Tablo 4'te yer alan modele göre işletmelerin; çalışan sayısı, net aktif büyüklüğü ve yıllık hasılatı olmak üzere üç kriter baz alınarak, en az iki kriterin sağlanması şartıyla, puan katsayıları belirlenmiştir. Her meslek mensubu için puan katsayılarının toplamı azami 100 puan olarak kabul edilmiştir. Bazı durumların var olması şartıyla bu puan limitinin artırılabilmesi ancak her halükârda 120 puanı geçemeyeceği ifade edilmiştir. Ayrıca modelin taslağında notlar bölümünde uygulamaya yönelik özel durumlara yer verilmiş ve uygulama örnekleri ile model açıklanmıştır.

GİB tarafından hazırlanan modelde, işletmelere ait puan katsayılarının sadece üç kriter baz alınarak oluşturulması, aday meslek mensuplarına yönelik herhangi bir puan katkısının dikkate alınmaması, aktif ve hasılatı yüksek olup iş yükünün az olduğu firmaların yüksek katsayıya sahip olması, meslek mensubunun organizasyon yapabilme yeteneği, teknolojik alt yapının sağlanması ile işlemlerin hızlandırılıp iş yükünün azaltılması, işletmelerin şube sayısı ve örgütlenme ağı gibi unsurların yer almaması modelin eksiklikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eksiklikler giderilmeden uygulamaya geçilmesi halinde meslek mensubu açısından başka bir sorunun ortaya çıkabileceği düşünülmektedir.

2.1.3. Meslek Örgütü Açısından Kota Uygulaması

Muhasebe meslek mensuplarını tek çatı altında toplayan, aynı zamanda mesleğin denetim ve güvence mekanizması olan TÜRMOB, mesleğin kalıplaşmış sorunu haline gelen haksız rekabeti önleyebilmek için uzun yıllar birçok çalışma gerçekleştirmiştir. 2007 yılında "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Mesleklerine İlişkin Haksız Rekabet ve Reklam Yasağı Yönetmeliği" yayınlanması, 2008 yılında Türkiye Haksız Rekabetle Mücadele Kurulu'nun (TÜRHA) kurulması, oda teşkilatında haksız rekabet kurullarının yer alması, haksız rekabetle mücadele kongrelerinin yapılması ve E-Birlik haksız rekabetle mücadele yazılımının oluşturulması sorunun çözümüne yönelik TÜRMOB tarafından atılan en somut adımlardır (Arslan, 2020: 91-101).

TÜRMOB bünyesinde yer alan odaların büyük çoğunluğu tarafından haksız rekabet sorununun çözümüne ilişkin kota uygulamasına geçilmesi gerekliliği birçok platformda dile getirilmiştir. Bu odalardan bazılarının faaliyet raporlarında veya kurul raporlarında yer alan kota uygulamasına yönelik ifadeler aşağıda aynen sunulmuştur:

Ankara SMMM Odası: "*Yeni mesleğe girenlerin müşteri bulma kaygısı olduğunu düşünerek defter dağılımında adaletli bir dağıtımın yapılarak kota konması gerekmektedir.*" (ASMMMO 2017: 121). Kocaeli SMMM Odası: "*Zamana endeksli ücret veya kota uygulamasını bir an önce devreye sokularak mesleki tekelleşme engellenmelidir.*" (KSMMMO 2019: 13). Kayseri SMMM Odası: "*Bu doğrultuda azami iş kapasitesin belirlenmesi, KOTA sistemiyle ilgili olarak konunun sonuna kadar takibi yapılmış ve*

Gelir İdaresi başkanına kadar bu konu iletilmiştir." (KSMMMO 2017: 2). Konya SMMM Odası: "Meslek mensupları arasında eşit gelir dağılımı için defter kota uygulamasının getirilmelidir." (KSMMMO 2010: 62).

Meslek mensuplarından ve bazı odalardan gelen talepler doğrultusunda 04.03.2020 tarihinde Mersin SMMM Odasında gerçekleştirilen 11. Akdeniz Odaları Platformu Toplantısında kota uygulaması gündeme gelmiştir (TÜRMOB, 2020: 8). Muhasebe meslek camiasında kota uygulamasına ilişkin ciddi bir beklenti olduğu görülmektedir.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Mükellef sayılarına kota getirilmesi konusu literatürde birtakım bilimsel araştırmalarda kendine yer edinmiştir. Bu bağlamda tespit edilen bazı çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

Yıldırım ve Güney, (2012), Meslek mensuplarının karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve gündeme getirme amacıyla Erzurum ilinde 85 meslek mensubuna yapılan çalışmada, meslek mensuplarının tecrübe ve deneyimleri göz önüne alınarak belirli kotaların konulmasıyla mükellef dağılımının adaletli olacağı ifade edilmiştir. Aydemir (2015), Türkiye genelinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının karşılaştıkları sorunları ve beklentileri ortaya koymak amacıyla yapmış olduğu araştırmanın beklentiler kısmında meslek mensuplarına tutacakları defter sayısı bakımından bir sınırlama getirilmesi başka bir ifade ile müşteri kotası gelmesi gerektiğini ifade etmiştir. Mali müşavirlerin motivasyonunu etkileyen faktörleri tespit etmeyi amaçlayan Suvacı ve Seyirdici (2020), Muğla ilinde yapmış oldukları çalışmada 500, 700 hatta 1000'i geçen sayılarda defter tutan meslek mensupları olduğunu bu duruma karşı yeni meslek mensuplarının 30 müşteriye dahi hizmet veremediğini ifade etmişlerdir. Sonuç olarak araştırmaya katılan mali müşavirlerin yüzde 80'inde özellikle ekonomik anlamda mesleğin kendilerini tatmin etmediği bu sebeple yasa yapıcıların kota uygulamasına geçmeleri önerilmiştir.

Ede ve Karahan (2020), tarafından Gaziantep ilinde yapılan bir başka çalışmada iş sağlığı güvenliği uzmanlarının profesyonel çalışma yapısı örnek gösterilerek haksız muhasebe mesleğinde rekabetin çözümüne karşı kota uygulamasının hayata geçirilmesi gerektiği önerisi yapılmıştır. Arslan ve Kılıç (2020), muhasebe mesleğinde haksız rekabetin boyutunu ortaya koymak ve haksız rekabet sorununun çözümüne yönelik önerileri tespit etmek amacıyla Türkiye genelinde yapmış oldukları çalışmada, mükellef sayılarına kota getirilmesi önerisinin mali müşavirler tarafından sıkça dile getirildiğini ifade etmişlerdir. Aratoğlu (2020), Zonguldak, Bartın ve Karabük illerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının yaşadığı sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini ortaya

koymak amacıyla yapmış olduğu araştırmada, kota uygulamasının muhasebe mesleğinin gelişimi açısından oldukça önem arz ettiğini ve uygulamanın hayata geçirilmesinin gerekli olduğunu düşünen katılımcıların oranının yüzde 90 olduğunu ifade etmiştir. Arslan (2020), muhasebe mesleğinde haksız rekabetin çözümüne yönelik önerileri ortaya koymak amacıyla yapmış olduğu araştırmada müşteri kota uygulamasının sunulan hizmetin kalitesini artıracığı, tahsilat sorununun çözümüne katkı sunacağı ve haksız rekabet sorunun çözümünde etkili olacağı düşüncesiyle meslek mensuplarınca desteklendiğini ifade etmiştir.

Bir sonraki bölümde Ankara SMMM Odasına kayıtlı ve bağımsız olarak mesleki faaliyetlerini yürüten meslek mensuplarının kota uygulamasına yönelik düşünceleri istatistiksel yöntemler aracılığıyla analiz edilecektir.

4. METODOLOJİ VE ANALİZ

Bu bölümde araştırmanın amacı, önemi, kapsamı ve sınırlılıkları, analiz yöntemi ve bulguları alt başlıklar halinde sunulacaktır.

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, muhasebe meslek mensuplarının mükellef sayılarına kota getirilmesine ilişkin meslek mensuplarının düşüncelerini, oluşturulan anketten elde edilen veriler aracılığıyla analiz etmeyi ve kişilerin demografik özelliklerine göre önceden belirlenen alt ölçeklere bakış açılarında istatistiksel anlamda farklılık olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

4.2. Araştırmanın Önemi

Mükellef sayılarına kota getirilmesi konusu literatürde birtakım çalışmaların içinde araştırma konusunun akışına paralel olarak kendine yer edinmiştir. Bu çalışmanın diğer çalışmalardan en önemli farkı, kota uygulamasına yönelik doğrudan ve kapsamlı bir ölçüm yapmak, muhasebe meslek mensuplarının görüş ve düşüncelerini derinlemesine ortaya koymaktır. Bu durum bu çalışmayı özgün ve önemli kılmaktadır.

4.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Ankara SMMM Odasına kayıtlı ve mesleki faaliyetlerini bağımsız olarak yürüten Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler bu araştırmanın ana kütesini oluşturmaktadır. Ankara SMMM Odasından elde edilen verilere göre Aralık/2019 itibarıyla ana kütle 4.859 kişiden oluşmaktadır. Bu kapsamda 394 muhasebe meslek mensubuna anket yoluyla ulaşılmıştır. Anket yoluyla elde edilen veriler katılımcıların beyanına dayalı olduğu için verilen yanıtların doğru olduğu kabul edilmektedir. Muhasebe meslek mensuplarının bir kısmının bilimsel araştırmalara ilişkin farkındalık düzeylerinin düşük olması, bilimsel çalışmaların mevcut sorun ve

problemlere çözüm getiremeyeceği düşüncesi ve yoğun iş temposu nedeniyle daha fazla meslek mensubuna ulaşamaması bu çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

4.4. Veri Toplama Tekniği ve Örneklem Seçimi

Bu araştırmada veri toplama tekniği olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Söz konusu anket formunda yer alan ifadeler muhasebe meslek mensuplarının bulunduğu sosyal medya platformlarında (e-posta grupları, facebook grup ve sayfaları vs.) yer alan tartışmalardan ve güncel muhasebe literatüründen derlenerek 5’li Likert ölçek şeklinde oluşturulmuştur.

Hazırlanan anket formu üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda; muhasebe meslek mensuplarının cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, SMMM ruhsatı aldıktan sonra geçen hizmet süresi, aylık ortalama net geliri gibi kişisel özelliklerine yönelik sorular; ikinci kısmında çalışılan bölge, büroda çalışan personel sayısı, çalışma saati ve sözleşme yapılmış maliye mükellefi sayıları gibi işyerine yönelik bilgileri kapsayan sorular; üçüncü kısımda ise mesleğe bakışı ölçmek amacıyla dört, meslek örgütüne bakışı ölçmek amacıyla üç, meslektaşına bakışı ölçmek amacıyla üç ve kotaya bakışı ölçmek amacıyla 11 olmak üzere toplam dört alt ölçekte 21 ifade yer almaktadır. Ayrıca anketin sonunda katılımcıların kota uygulamasına bakışını doğrudan ölçmek amacıyla “Sizce kota uygulaması hayata geçirilmeli mi?” sorusu sorulmuş ve evet/hayır şeklinde yanıt alınmıştır.

Veri toplama sürecinde birebir ofis ziyaretleri, Google elektronik anket formu ve Ankara SMMM Odası’nın yapmış olduğu dört farklı meslek içi eğitim seminerlerinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda:

- Ofislere yapılan ziyaretlerden yüz yüze görüşme yoluyla elde edilen toplam anket sayısı 137’dir.
- Ankara SMMM Odası’nın yapmış olduğu dört farklı meslek içi eğitim seminerlerinden sırasıyla 32, 40, 14 ve 24 olmak üzere toplamda 110 anket verisi elde edilmiştir.
- Google elektronik anket formu aracılığıyla toplamda 200 anket verisine ulaşılmıştır. Bunlardan 37 kişinin yanıtları Ankara dışı katılımcı olduğu için; 16 kişinin yanıtları bağımlı çalışan meslek mensubu olduğu için değerlendirilmeye alınmamıştır. Buna göre toplamda 147 katılımcının cevapları dikkate alınmıştır.

Eksik bilgi sunan veya herhangi bir ifadeye birden fazla işaretleme yapan katılımcıların anketleri değerlendirilmeye alınmamıştır, bu nedenle herhangi bir kayıp veri bulunmamaktadır. Bu bağlamda 394 anket formundan elde edilen veriler IBM SPSS 22 istatistik paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Ana kütlenin çok sayıda olduğu bilimsel çalışmalarda ana kütlenin tamamına ulaşmanın geniş zaman, çok sayıda ekip ve yüksek maliyet

gerektirmesi nedeniyle ana kütleyle temsil edebilecek en yüksek örneklem sayısı hesaplanmaktadır. Bu bağlamda, gerekli olan örneklem büyüklüğü Gürbüz ve Şahin, 2015: 127 çalışmasında yer alan formül yardımıyla en az 356 kişi olarak hesaplanmıştır. Toplam anket verileri hesaplanan örneklem sayısından yüksek olduğu için (394>356) çalışma sonucunda elde edilen bulguları Ankara ilinde mesleki faaliyetlerini bağımsız olarak yürüten tüm muhasebe meslek mensupları için genelleştirebilmek mümkündür.

4.5. Güvenilirlik ve Normallik Analizi

Araştırmada her bir alt ölçek grubuna ve daha sonra tüm ifadelerle ilişkin güvenilirlik testi yapılmıştır. Güvenilirlik ölçütü olarak literatürde sıkça kullanılan “Cronbach Alpha” güvenilirlik katsayısından yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıda Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4: Anket İfadelerine İlişkin Güvenilirlik Testi Sonuçları

Ölçek Adı	İfade Sayısı	İfade Anket Numarası	Cronbach Alpha Katsayısı
Mesleğe Bakış	4	1-4	0,723
Meslek Örgütüne Bakış	3	5-7	0,607
Meslekteşe Bakış	3	8-10	0,751
Kotaya Bakış	11	11-21	0,938
Toplam	21		0,863

Tablo 4’te “mesleğe bakış” alt ölçeğinin güvenilirlik (Cronbach Alpha katsayısı) değerinin 0,723; “meslek örgütüne bakış” alt ölçeğinin güvenilirlik değerinin 0,607; “meslekteşe bakış” alt ölçeğinin güvenilirlik değerinin 0,751; “kotaya bakış” alt ölçeğinin güvenilirlik değerinin 0,938 ve toplam ifadelerin güvenilirlik değerinin 0,863 olduğu görülmektedir. Güvenilirlik değerleri literatürde; $0,00 \leq \alpha \leq 0,40$ ise ölçek güvenilir değil; $0,40 \leq \alpha \leq 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliğe sahip; $0,60 \leq \alpha \leq 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir; $0,80 \leq \alpha \leq 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir olarak kabul edilmektedir (Özdamar, 2004: 633). Bu bağlamda kotaya bakış ölçeğinde yer alan ifadelerin yüksek ölçüde güvenilir, diğer alt ölçeklerde yer alan ifadeler ve toplam ifadelerin ise oldukça güvenilir olduğu görülmektedir.

Anket verilerinin normal dağılıma uygun olup olmadığının tespiti için literatürde sıkça kullanılan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Elde edilen test sonuçları anket ifadelerinin yer aldığı her bir alt ölçek için hesaplanan p değerlerinin her iki test sonucunda da 0,05 anlamlılık seviyesinden küçük olduğu ($p: 0,000 < 0,05$) ve dolayısıyla verilerin normal dağılmadığı tespit edilmiştir (Kısakürek & Alpan, 2010: 218).

4.6. Analiz Yöntemi

Anket verilerin normal dağılımdan sapma göstermeleri nedeniyle değişkenler arasındaki istatistiksel anlamda farklılığı tespit etmek amacıyla parametrik olmayan Kruskal Wallis-H Testi kullanılmıştır. Bu kapsamda hipotezlerde verilen yarguların istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar taşıması durumunda bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla parametrik olmayan Mann Whitney U Testinden yararlanılmıştır. Ayrıca katılımcılara ait demografik özelliklerin sunumunda frekans (sıklık) dağılımı yapılmıştır.

4.7. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Ankete katkıda bulunan muhasebe meslek mensuplarının demografik özellikleri, ankette yer alan ifadelere vermiş oldukları yanıtlar ve fark analizleri sonucunda tespit edilen bulgular bu bölümde alt başlıklar halinde değerlendirilecektir.

4.7.1. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Araştırmaya toplamda 394 muhasebe meslek mensubu katkıda bulunmuş olup önceden belirlenen demografik değişkenlere vermiş oldukları yanıtlar Tablo 5 üzerinde sunulmuştur. Buna göre katılımcıların yüzde 83,8'si erkek, yüzde 16,2'si kadındır. Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının yüzde 81,2'si lisans mezunudur. Lisans seviyesine sahip kadın meslek mensubu oranı erkeklere göre daha yüksek iken lisansüstü eğitim seviyesinde erkek meslek mensupları oranı kadınlara göre daha yüksektir. Ayrıca katılımcıların yüzde 77,7'si evli olduklarını bildirmişlerdir.

Ankette verilen yaş aralıklarına göre en fazla 35-44 yaş aralığında bulunan muhasebe meslek mensuplarının anketi yanıtladığı görülmektedir. Ayrıca SMMM ruhsatı aldıktan sonra geçen hizmet süresi için 0-5 yıl aralığı en fazla işaretlenen aralık olmuştur. Bu durum ankete katılımın diğer katılımcılara göre nispeten mesleğe yeni başlamış muhasebe meslek mensupları tarafından gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Tablo 5: Katımların Tanımlayıcı Özellikleri

Cinsiyet	Frekans	%	Medeni Durum	Frekans	%
Erkek	330	83,8	Bekar	88	22,3
Kadın	64	16,2	Evli	306	77,7
Toplam	394	100	Toplam	394	100
Eğitim Düzeyi	Frekans	%	Günlük çalışma	Frekans	%
Lise	18	4,6	0- 6 saat	22	5,6
Lisans	320	81,2	7- 9 saat	238	60,4
Lisansüstü	56	14,2	10 saat ve fazlası	134	34,0
Toplam	394	100	Toplam	394	100
Yaş	Frekans	%	Bölge	Frekans	%
25-34	81	20,6	Altındağ	70	17,8
35- 44	163	41,4	Çankaya	174	44,2
45- 54	93	23,6	Yenimahalle	62	15,7
55- 64	49	12,4	Diğer	88	22,3
65 ve üzeri	8	2,0	Toplam	394	100
Toplam	394	100			
Kıdem Yılı	Frekans	%	Aylık Gelir	Frekans	%
0- 5	139	35,3	0-2.558,40TL	40	10,2
6 - 10	68	17,3	2.559 - 6.849TL	184	46,7
11- 15	72	18,3	6.850-10.000TL	90	22,8
16- 20	48	12,2	10.001-15.000TL	52	13,2
21 -25	32	8,1	15.001TL ve fazlası	28	7,1
26 ve +	26	8,9	Toplam	394	100
Toplam	394	100			
Çalışan SMMM Sayısı	Frekans	%	Çalışan Muhasebe Personel Sayısı	Frekans	%
Yok	231	58,6	Yok	124	31,5
1	123	31,2	1	124	31,5
2	23	5,8	2	78	19,8
3 kişi ve fazlası	17	4,3	3	37	9,4
Toplam	394	100	4	16	4,1
			5 kişi ve fazlası	15	3,8
			Toplam	394	100
Bilanço Defter Sayısı	Frekans	%	İşletme Defter Sayısı	Frekans	%
0-20	188	47,7	0-20	257	65,2
21-40	137	34,8	21-40	89	22,6
41-60	38	9,6	41-60	31	7,9
61-80	17	4,3	61-80	6	1,5
81 ve fazlası	14	3,6	81 ve fazlası	11	2,8
Toplam	394	100	Toplam	394	100
Basit Usul Defter Sayısı	Frekans	%	Hafta sonu çalışma	Frekans	%
0	211	53,6	Hayır	96	24,4
1-5	130	33,0	Cumartesi yarım	136	34,5
6 ve fazlası	53	13,4	Cumartesi tam	153	38,8
Toplam	394	100	Pazar	9	2,3
			Toplam	394	100

Ankete en fazla katılım yüzde 44,2 ile Çankaya ilçesinden olurken Altındağ ilçesinden yüzde 17,9 ve Yenimahalle ilçesinden yüzde 15,0 oranında katılım gerçekleşmiştir. Ankara'nın diğer ilçeleri de ankette ayrı birer

seçenek olarak sunulmuştur ancak diğer ilçelerden katılım düşük seviyede olduğu için diğer başlığı altında birleştirilmiştir ve bu oran yüzde 22,3'tür.

Muhasebe meslek mensuplarının yüzde 58,6'sı ofisinde SMMM çalıştırmazken yüzde 31,2'lik kısmı bir SMMM istihdam etmektedir. Ayrıca yüzde 31,5'lik kısmı yardımcı muhasebe personeli çalıştırmazken yine aynı oranla muhasebe meslek mensupları yanında bir yardımcı muhasebe personeli istihdam etmektedir. Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının yüzde 73,3'ü hafta sonu cumartesi tam gün veya cumartesi yarım gün çalışmaktadır. Katılımcıların yüzde 60,4'lük kısmı günlük ortalama 7-9 saat aralığında çalıştıklarını ifade ederken yüzde 34'lük kısım 10 saat ve fazla süre ile çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu durum muhasebe mesleğindeki iş yoğunluğunun bir yansımasıdır.

Ankette ayrıca muhasebe meslek mensuplarının aylık ortalama net gelir seviyeleri sorulmuştur. Belirlenen gelir aralıklarının birinci diliminin üst seviyesi 2019 yılına ait brüt asgari ücret tutarı (0-2.558,40 TL); ikinci gelir diliminin üst seviyesi ise (2.559 TL-6.849 TL) Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (TÜRK-İŞ) Kasım/2019 ayına ait açıklamış olduğu yoksulluk sınırı tutarı baz alınarak oluşturulmuştur (TÜRK-İŞ, Kasım 2019: 1). Buradaki nihai amaç katılımcıların asgari ücret seviyesi ve yoksulluk sınırındaki yüzdeler dağılımının belirlenmesidir. Buna göre katılımcıların yüzde 10,2'si asgari ücret seviyesi ve altında hayatını sürdürürken; yüzde 56,9'u yoksulluk sınırı ve altında hayatını sürdürmektedir. Ayrıca ankete katkı sağlayan muhasebe meslek mensuplarının yüzde 43,1'i yoksulluk sınırı üzerinde yaşam sürmektedir.

0 TL - 2.258,40 TL gelir aralığında olan katılımcıların yüzde 77,5'i 0- 5 yıl arası kıdeme sahiptir ve yüzde 65'inin toplam mükellef sayıları 0-20 aralığındadır. 2.259 TL-6.849 TL gelir aralığında yer alan katılımcıların yüzde 45,1'i 0- 5 yıl arası kıdeme sahiptir. Ayrıca yüzde 32,1'inin toplam mükellef sayıları 0-20 aralığında iken yüzde 30,4'ünün toplam mükellef sayıları 21-40 aralığındadır. 6.850 TL-10.000 TL gelir aralığında olan katılımcıların; yüzde 24,4'ü 11-15 yıl arası kıdeme sahiptir. Ayrıca yüzde 25,6'sının toplam mükellef sayıları 21-40 aralığında iken yüzde 24,4'nün toplam mükellef sayıları 41-60 aralığındadır. 10.001 TL- 15.000 TL gelir aralığında olan katılımcıların; yüzde 63,5'i Çankaya bölgesinde hizmet vermektedir ve yüzde 25'i 16-20 yıl arası kıdeme sahiptir. Ayrıca yüzde 23,1'inin toplam mükellef sayıları 21-40 aralığında iken yüzde 42,3'ünün toplam mükellef sayıları 81 ve daha fazlasıdır. 15.001 ve daha fazla gelire sahip olan katılımcıların; yüzde 21,4'ü 16-20 yıl arası kıdeme sahipken yine yüzde 21,4'ü 26-30 yıl aralığında kıdeme sahiptir. Toplam mükellef sayısı 81 ve daha fazla olanların yüzde 23,9'ünün hizmet süresi 0-5 yıl iken yüzde 5,6'sının hizmet süresi 26-30 yıldır. Bu durum mükellef sayılarının hizmet süresiyle doğru orantılı olmadığını göstermektedir. Ayrıca bu katılımcıların yüzde 46,4'nün toplam mükellef sayıları 81 ve daha fazlasıdır. 15.001 TL ve

daha fazla gelire sahip olan katılımcıların yüzde 10'u Altındağ'da faaliyet gösteren meslek mensupları iken Çankaya bölgesinde bu oran yüzde 6,3'tür.

Demografik özellikler başlığı altında mükellef sayılarına ilişkin toplanan veriler ile elde edilen sonuçlara göre katılımcıların yüzde 47,7'si 0-20 aralığında bilanço esasına tabi mükellefe sahip oldukları; yüzde 65,2'si 0-20 aralığında işletme esasına tabi mükellefe sahip oldukları ve yüzde 53,6'sı sıfır basit usule tabi mükellefe sahip oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte, bilanço esasına göre ortalama 27, işletme esasına göre ortalama 21 ve basit usule göre ortalama 4 mükellef olmak üzere kişi başı toplamda 52 mükellef düşmektedir. Ayrıca araştırmada farklı katılımcılarda olmak üzere en fazla 125 adet bilanço esasına göre, 175 adet işletme esasına göre ve 100 adet basit usule göre mükellef sayısı ile karşılaşılmıştır.

4.7.2. Katılımcıların Anket İfadelerine Vermiş Oldukları Yanıtlar

Ankete katkıda bulunan muhasebe meslek mensuplarının yöneltilecek ifadelerine vermiş oldukları yanıtların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları oluşturulan alt ölçeklere göre başlıklar halinde sunulacaktır.

4.7.2.1. Mesleğe Bakış Ölçeğine İlişkin Yanıtlar

Katılımcıların mesleğe bakışını ölçmek amacıyla oluşturulan ölçekte yer alan ifadelerine ilişkin vermiş oldukları yanıtların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları aşağıda Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Mesleğe Bakış Ölçeğinde Yer Alan İfadelerine İlişkin Yanıtların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

İfadeler	Ortalama \bar{x}	St. Sapma s.s.
1-Meslek maddi açıdan beklentilerimi karşılamaktadır.	2,53	1,328
2-Meslek sosyal açıdan beklentilerimi karşılamaktadır.	2,02	1,049
3-Mesleğin benim için en iyi meslek olduğunu düşünüyorum.	2,93	1,312
4-Mesleğin gelecekte sürdürülebilir olduğunu düşünüyorum.	2,95	1,347

Tablo 6'da görüleceği üzere katılımcıların; "Meslek maddi açıdan beklentilerimi karşılamaktadır." ifadesine 2,53'lik bir oranla, "Meslek sosyal açıdan beklentilerimi karşılamaktadır." ifadesine 2,02'lik bir oranla, "Mesleğin benim için en iyi meslek olduğunu düşünüyorum." ifadesine 2,93'lük bir oranla ve "Mesleğin gelecekte sürdürülebilir olduğunu düşünüyorum." ifadesine 2,95'lik bir oranla katıldıkları görülmektedir. Bu durum ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının mesleğe yaklaşımlarında iyimser olmadıklarını göstermektedir. Bununla birlikte en

dikkat çeken bulgu ise mesleğin sosyal açıdan kişilerin beklentilerini karşılayamaması durumu olmuştur.

4.7.2.2. Meslek Örgütüne Bakış Ölçeğine İlişkin Yanıtlar

Katılımcıların meslek örgütüne bakışını ölçmek amacıyla oluşturulan ölçekte yer alan ifadelere ilişkin vermiş oldukları yanıtların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları aşağıda Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Meslek Örgütüne Bakış Ölçeğinde Yer Alan İfadelere İlişkin Yanıtların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

İfadeler	Ortalama \bar{x}	St. Sapma s.s.
5-Kendimi meslek örgütüne ait hissedemiyorum.	3,28	1,499
6-Meslek örgütünün plan ve eylemlerine katılıyorum.	2,92	1,465
7-Meslek örgütünün üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmediğini düşünüyorum.	3,45	1,514

Tablo 7’ye göre katılımcıların; “Kendimi meslek örgütüne ait hissedemiyorum.” ifadesine 3,28’lik bir oranla, “Meslek örgütünün plan ve eylemlerine katılıyorum.” ifadesine 2,92’lik bir oranla ve “Meslek örgütünün üzerine düşün görev ve sorumluluklarını yerine getirmediğini düşünüyorum.” ifadesine 3,45’lik bir oranla katıldıkları görülmektedir. Bu durum, muhasebe meslek mensuplarının meslek örgütüne karşı olumsuz düşüncelere sahip olduklarını göstermektedir. Buna ek olarak özellikle meslek örgütünün beklentileri karşılayamadığı ve meslek mensuplarının örgüte karşı aidiyet duygularını kayb ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

4.7.2.3. Meslektaş Bakış Ölçeğine İlişkin Yanıtlar

Katılımcıların meslektaş bakışını ölçmek amacıyla oluşturulan ölçekte yer alan ifadelere ilişkin vermiş oldukları yanıtların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları aşağıda Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Meslektaş Bakış Ölçeğinde Yer Alan İfadelere İlişkin Yanıtların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

İfadeler	Ortalama \bar{x}	St. Sapma s.s.
8-Meslek mensuplarından etik değerlere uygun hareket etmediğini düşündüğüm kişiler vardır.	3,94	1,276
9-Meslektaşlar arasında iletişim sorunu olduğunu düşünüyorum.	3,81	1,256
10-Meslek mensuplarının büyük bir kısmının asgari ücret tarifesine uymadıklarını düşünüyorum.	4,23	1,148

Tablo 8'e göre katılımcıların; "Meslek mensuplarından etik değerlere uygun hareket etmediğini düşündüğüm kişiler vardır." ifadesine 3,94'lük bir oranla, "Meslektaşlar arasında iletişim sorunu olduğunu düşünüyorum." ifadesine 3,81'lik bir oranla ve "Meslek mensuplarının büyük bir kısmının asgari ücret tarifesine uymadıklarını düşünüyorum." ifadesine 4,23 gibi yüksek bir oranla katıldıkları görülmektedir. Bu durum etik ilkelerden uzaklaşmanın meslek mensupları arasında güven problemi oluşturduğu ve ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının meslektaşlarına karşı olumsuz düşüncelere sahip olduklarını göstermektedir.

4.7.2.4. Kotaya Bakış Ölçeğine İlişkin Yanıtlar

Katılımcıların kotaya bakışını ölçmek amacıyla oluşturulan ölçekte yer alan ifadelere ilişkin vermiş oldukları yanıtların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları aşağıda Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9: Kotaya Bakış Ölçeğinde Yer Alan İfadelere İlişkin Yanıtların Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

İfadeler	Ortalama \bar{x}	St. Sapma s.s.
11-Kota uygulaması, mesleğin toplumdaki saygınlığını artıracaktır.	3,92	1,350
12-Kota uygulaması, Gelir İdaresi'nin vergi tahsilâtını olumlu yönde etkileyecektir.	3,48	1,441
13-Kota uygulaması, birliktelik, uzlaştırmacılık, vergi danışmanlığı gibi farklı konular üzerinde uzmanlaşmanın önünü açacaktır.	3,89	1,240
14-Kota uygulaması, verilen muhasebe hizmetinin kalitesini artıracaktır.	4,19	1,159
15-Kota uygulaması, gelirin daha adaletli dağılmasını sağlayacaktır.	4,18	1,170
16-Kota uygulaması işlerin düzenli ve olması gerektiği gibi yürütülmesini kolaylaştıracaktır.	4,14	1,196
17-Kota uygulaması, mükelleflerin meslek mensuplarına patron gibi davranmalarının önüne geçecektir.	3,77	1,279
18-Kota uygulaması, meslek mensubu ile mükellef arasındaki hizmet bedelinin tahsilat sorununa çözüm olacaktır.	3,44	1,366
19-Kota uygulamasına, meslekte uzun süre faaliyette bulunanlar olumlu bakmamaktadır.	3,72	1,312
20-Kota uygulaması, meslek mensubu adaylarının staj süresinde asgari ücretin altında işe alınma sorununa çözüm olacaktır.	3,35	1,310
21-Kota uygulaması, asgari ücret tarifesinin etkinliğini artıracak ve piyasada oluşacak ücretin, asgari ücret tarifesinin altında gerçekleşmesini engelleyecektir.	3,91	1,262

Muhasebe meslek mensuplarının kotaya bakış ölçeğinde yer alan ifadelerle yüksek oranda katıldıkları görülmüştür. Ancak Tablo 9’da yer alan “Kota uygulaması meslek mensubu adaylarının staj süresinde asgari ücretin altında işe alınma sorununa çözüm olacaktır.” ifadesine diğer ifadelerle kıyasla daha az katıldıklarını belirtmişlerdir ve bu oran 3,35’tir. Ankete katılan birçok meslek mensubu bire bir görüşmelerde kota uygulamasının bu soruna çözüm olmayacağını, meslek mensubu adaylarının işe alınma problemini artıracığını ve istihdam kaybı yaratacağını belirtmişlerdir. Ayrıca “Kota uygulaması verilen muhasebe hizmetinin kalitesini artıracaktır.” ifadesine 4,19 gibi yüksek bir oranda katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Anket ifadelerinin sonunda ayrıca “Kota uygulaması hayata geçirilmeli midir?” sorusu sorulmuş evet/hayır şeklinde yanıt alınmak istenmiştir. Buna göre ankete katkıda bulunan muhasebe meslek mensuplarının yüzde 85,3’lük kısmı evet yanıtını vermiştir. Bu çerçevede, katılımcılar kota uygulamasının Tablo 9’da verilen mesleğin birçok kalıplaşmış sorununa çözüm olacağı ve uygulamanın pozitif dışsalılık sağlayacağı düşüncesine sahiptirler.

4.7.3. Hipotez Testleri

Katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine göre mesleğe bakışları, meslek örgütüne bakışları, meslektaşına bakışları ve kotaya bakışlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı Kruskal Wallis-H Testi ve Mann Whitney U Testi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu bağlamda, 56 farklı hipotez oluşturulmuş ve bunlardan p değerleri 0,05’ten küçük olan 12 hipotez kabul edilirken; p değerleri 0,05’ten büyük olan 44 hipotez reddedilmiştir. Bu bölümde fark analizleri sonucunda tespit edilen istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar ve bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğuna yer verilecektir.

4.7.3.1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Mesleğe Bakışı

Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının tanımlayıcı özelliklerine göre mesleğe bakışlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilen hipotezler aşağıdaki gibidir:

H1: Muhasebe meslek mensuplarının mesleğe bakışlarında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($p: 0,02 < 0,05$).

H2: Muhasebe meslek mensuplarının mesleğe bakışlarında medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($p: 0,030 < 0,05$).

H3: Muhasebe meslek mensuplarının mesleğe bakışlarında eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır ($p: 0,040 < 0,05$). Bu farklılık, lisansüstü eğitim düzeyine sahip olan meslek mensupları ile lisans düzeyinde eğitim düzeyine sahip olan meslek mensupları arasında görülmüştür.

H4: Muhasebe meslek mensuplarının mesleğe bakışlarında gelir seviyelerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır (p: 0,016<0,05). Bu farklılık, 15.001 TL ve fazlası aylık ortalama net gelire sahip olan muhasebe meslek mensupları ile 0-2.558,40 TL aylık ortama net gelire sahip olan muhasebe meslek mensupları arasında görülmüştür.

4.7.3.2. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Meslek Örgütüne Bakışı

Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının tanımlayıcı özelliklerine göre meslek örgütüne karşı yaklaşımlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilen hipotezler aşağıdaki gibidir.

H5: Muhasebe meslek mensuplarının meslek örgütüne karşı yaklaşımlarında kıdeme göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır (p: 0,043<0,05). Bu farklılık, 0-5 yıl arası kıdeme sahip olan meslek mensupları ile 11-15 yıl arası ve 21-25 yıl arası kıdeme sahip olan meslek mensupları arasında ve 6-10 yıl kıdeme sahip olan meslek mensupları ile 21-25 yıl kıdeme sahip olan meslek mensupları arasında görülmüştür.

4.7.3.3. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Meslektaşına Bakışı

Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının tanımlayıcı özelliklerine göre meslektaşına karşı yaklaşımlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilen hipotezler aşağıdaki gibidir.

H6: Muhasebe meslek mensuplarının meslektaşına karşı yaklaşımlarında medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır (p: 0,018<0,05).

4.7.3.4. Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Kotaya Bakışı

Ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının tanımlayıcı özelliklerine göre kota uygulamasına karşı yaklaşımlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilen hipotezler aşağıdaki gibidir.

H7: Muhasebe meslek mensuplarının kotaya bakışlarında yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır (p: 0,000<0,05). Bu farklılık 55-64 ve 35-44, 55-64 ve 25-34, 45-54 ve 25-34 yaş grupları arasında görülmüştür.

H8: Muhasebe meslek mensuplarının kotaya bakışlarında kıdeme göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır (p: 0,000<0,05). Bu farklılık 21-25 yıl arası kıdeme sahip olan muhasebe meslek mensupları ile 0-5 yıl ve 6-10 yıl arası kıdeme sahip olan meslek mensupları arasında görülmüştür.

H9: Muhasebe meslek mensuplarının kotaya bakışlarında gelir seviyelerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır (p: 0,002<0,05). Bu farklılık 15.001 TL ve daha fazla gelire sahip olan muhasebe meslek mensupları ile 2.559 TL-6.849 TL gelire sahip olan muhasebe meslek mensupları arasında; 6.850 TL-10.000 TL gelir aralığında yer alan meslek mensupları ve 2.559 TL-6.849 TL gelir aralığında yer alan meslek mensupları arasında görülmüştür.

H10: Muhasebe meslek mensuplarının kotaya bakışlarında faaliyette bulunulan bölgeye göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır (p: 0,003<0,05). Bu farklılık, Altındağ ve Çankaya ilçelerinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensupları ile Ankara'nın diğer bölgelerinde faaliyette bulunan meslek mensupları arasında görülmüştür.

H11: Muhasebe meslek mensuplarının kotaya bakışlarında sözleşme yapılan bilanço esasına tabi mükellef sayılarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır (p: 0,003<0,05). Bu farklılık, 81 ve daha fazla bilanço esasına tabi mükellefe sahip olan muhasebe meslek mensupları ile 0-20 arasında bilanço esasına tabi mükellefe sahip olan meslek mensupları arasında görülmüştür.

H12: Muhasebe meslek mensuplarının kotaya bakışlarında sözleşme yapılan işletme esasına tabi mükellef sayılarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır (p: 0,009<0,05). Bu farklılık, 81 ve daha fazla işletme esasına tabi mükellefe sahip olan muhasebe meslek mensupları ile 0-20 arasında işletme esasına tabi mükellefe sahip olan meslek mensupları arasında görülmüştür.

5. SONUÇ

Muhasebe mesleğinde haksız rekabet gerek meslek örgütleri gerekse Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından uzun yıllar üzerinde çalışılan ve tartışılan bir konu olmasına rağmen henüz çözüme kavuşturulamamıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda haksız rekabetin çözümü için bir öneri olarak sunulan mükellef sayılarına kota getirilmesi olgusu mesleki platformlar ve toplantılarda sıkça tartışılan ve ilgi gören bir konu olmakla birlikte bilimsel literatürde birtakım çalışmaların içinde de kendine yer edinmiştir. Bu çalışmada, kota uygulamasına yönelik doğrudan ve kapsamlı bir ölçüm yapmak, muhasebe meslek mensuplarının görüş ve düşüncelerini derinlemesine ortaya koymak ve bu çerçevede kota konusu ile ilgili tespit ve değerlendirmelerde bulunmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Ankara SMMM Odasına kayıtlı ve mesleki faaliyetlerini bağımsız olarak icra eden 394 muhasebe meslek mensubundan anket yoluyla elde edilen veriler frekans dağılımı ve aritmetik ortalama ile değerlendirilmiştir.

Katılımcıların demografik özelliklerine göre mesleğe, meslektaşına, meslek örgütüne ve kota uygulamasına bakışlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığının saptanması amacıyla Kruskal-Wallis H Testi ve Mann-Whitney U Testi kullanılmıştır.

Muhasebe meslek mensuplarının kotaya bakışı yaşa, kıdeme, gelir düzeyine, bilanço esasına göre ve işletme esasına göre sahip oldukları mükellef sayılarına ve faaliyette bulunulan bölgeye göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Buna göre; yüksek yaş grubunda yer alan meslek mensupları ve göreceli olarak düşük yaş grubunda yer alan meslek mensupları arasında, 21-25 yıl arasında kıdeme sahip olan meslek mensupları ile 0-5 yıl ve 6-10 yıl arasında kıdeme sahip olan meslek mensupları arasında, 2.559 TL-6.849 TL gelir aralığında bulunan meslek mensupları ile 15.001 TL ve fazla gelire sahip olan ve 6.850 TL-10.000 TL gelir aralığında yer alan meslek mensupları arasında, Altındağ ve Çankaya ilçelerinde mesleki faaliyetlerini yürüten meslek mensupları ile Ankara'nın diğer bölgelerinde faaliyette bulunan meslek mensupları arasında, 81 ve daha fazla bilanço ve işletme defterine sahip olan meslek mensupları ile 0-20 aralığında bilanço ve işletme defterine sahip olan meslek mensupları arasında kotaya bakış ölçeğinde farklılık tespit edilmiştir.

Muhasebe meslek mensuplarının mesleğe, meslek örgütüne ve meslektaşına karşı yaklaşımlarında iyimser olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca mesleğin özellikle sosyal açıdan beklentileri karşılamadığı, meslektaşına karşı güven ve meslek örgütüne karşı aidiyet duygularını kaybettikleri tespit edilmiştir.

Araştırmaya katkı sunan muhasebe meslek mensuplarının yüzde 85,3'lük kısmı kota uygulamasının mesleğin birçok sorununa çözüm olacağı ve söz konusu uygulamanın pozitif dışsallık sağlayacağı düşüncesine sahiptir. Ayrıca mükellef sayılarına ilişkin muhtemel bir kota uygulaması ile meslek mensubu problem yaşadığı mükellefler yerine en iyi fiyatla sorunsuz mükellef seçip kotasını verimli kullanmak isteyecektir. Böylece hem ücret tarifesinin etkinliği artacak hem de meslek mensubu mükellefler açısından bağımsızlığını kazanmış olacaktır. Bağımsızlığını kazanan meslek mensubu, mükellefin gayri yasal isteklerine boyun eğmeyeceği için vergi kayıp ve kaçığında azalma olacaktır. Sonuç olarak mesleğin saygınlığı ve sunulan hizmetin kalitesini artıracak olan kota uygulamasından doğrudan etkilenecek olan bu meslek grubunun bu kadar yüksek bir oranda uygulamayı desteklemesi meslek otoritelerince dikkate alınmalıdır. Meslek mensubu için hayati önem taşıyan bu konunun uygulama sürecinin ve denetiminin kamu mali idaresi yerine meslek örgütü tarafından yürütülmesi sürecin daha etkili olmasını sağlayacaktır.

Son olarak, bu araştırmanın Ankara ilinde yapılmış olması nedeniyle tüm Türkiye'de faaliyet gösteren SMMM'lerin görüşünü yansıtmamaktadır. Bu

nedenle mesleğin çatı örgütü ve güvence mekanizması olan TÜRMOB tüm illeri kapsayacak şekilde bir araştırma yapmalı ve sonuçları duyurmalıdır. Ayrıca muhasebe araştırmacılarının da farklı illerdeki SMMM odalarına kayıtlı bağımlı veya bağımsız çalışan ve stajı devam eden muhasebe meslek mensupları ayırımına gitmeden benzer çalışmalarını yaparak iller bazında görüşlerin ne yönde olduğu, kotaya bakışın iller düzeyinde ve mesleğin icra ediliş şekline göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi sürece katkı sunma ve uygulama açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, (2015). 3568 Sayılı SMMM ve YMM Kanunu Uygulama Genel Tebliğ Taslağı Üzerine Görüş ve Önerilerimiz.

Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Faaliyet Raporu (2017), <https://www.asmmmo.org.tr/Files/Others/2017-Faaliyet-Raporu.pdf> (Erişim tarihi: 13.04.2020)

Aratoğlu, T. (2020). Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Zonguldak-Bartın-Karabük Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Karabük.

Arslan, Ü. (2020). Muhasebe Mesleğinde Haksız Rekabetin Boyutu: Türkiye’de Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Karabük.

Arslan, Ü. & Kılıç, M. (2020). Muhasebe Mesleğinde Haksız Rekabetin Boyutu: Türkiye’de Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Araştırma. *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. XV/I, Sayfa. 205-218.

Aydemir, O. (2015). Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentiler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (Temmuz-2015), 71-84.

Ede, Y. & Karahan, M. (2020). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: Gaziantep Uygulaması. *İzmir YMMO Dergisi*, Sayı: Aralık Sayfa: 115-128.

GİB İstatistikler, (2019-2015), (<https://www.gib.gov.tr/yardim-ve-kaynaklar/istatistikler>) (Erişim tarihi: 15.04.2020)

Gürbüz, S. & Şahin, F. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Kayseri Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Faaliyet Raporu,(2017).
http://www.ksmmmo.org/yini/faaliyet/2017_Kayseri_SMMM_Odasi_Faaliyet_Raporu.pdf. (Erişim tarihi: 13.04.2020)

Kısakürek, M.M. & Alpan, N. (2010). Muhasebe Meslek Etiği ve Sivas İlinde Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (47), 213-228.

Kocaeli SMMM Odası (2019), 23.Olağan Genel Kurul.
<http://www.kocaelismmo.org.tr/v3/File/site%20ksmmmo%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma%20raporu%20son%205.pdf>. (Erişim tarihi: 13.04.2020)

Konya SMMM Odası Faaliyet Raporları (2010).
<https://ksmmmo.org.tr/faaliyet-raporlari> (Erişim tarihi: 13.04.2020)

Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*. Kaan Kitabevi, Eskişehir.

Suvacı, B. & Seyirdici,S. (2020). Mali Müşavirlerin Motivasyonunu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Muğla Örneği. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Sayı: 47, 394-422.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (2019),
http://www.turkis.org.tr/KASIM-2019-ACLİK-VE_YOKSULLUK-SINIRI-d32075 (Erişim tarihi: 03.12.2020)

TÜRMOB (2019), Faaliyet Raporları.
<https://www.turmob.org.tr/FaaliyetRaporlari/433353f4-528b-44bd-b0b1f612c2dde69/calisma-donemine-bakis—1> (Erişim tarihi: 13.04.2020)

TÜRMOB (2020), Bizden Haberler.
<https://www.turmob.org.tr/ebulten/Bizdenhaberler/155/155.pdf> (Erişim tarihi: 13.05.2021)

Yıldırım, S. ve Güney, S. (2012). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Genel Sorunları: Erzurum İli Örneği. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, Sayı: 36, 35-48.

